

vannak összeállítva és a külső biografikus adatok mellett felsorolják az illető műveinek bibliografiáját azok tartalmának rövid megjelölésével és az író több oldalú jelentőségének feltüntetésével.

A cikkek kisebb része az, mely összefoglaló címek alatt egyes fontosabb történeti és vallási jelenségek lefolyását és méltatását tartalmazza. Ezek közül kiemelendők a zsidóság és kereszténység között fennálló controversiának a középkor modorában történt megnyilatkozásával foglalkozó cikkek (apologia, apostaták, disputációk). Találunk még a füzetben a géonok (babyloniai zsidó iskolafők) jelentőségét, működési körét, névsorát és irodalmát bemutató cikket és még néhány más is. Ez utóbbi cikkek különben inkább pótlásul szolgálnak a hasonló tartalmú előző füzethez, míg a jelen füzet a következővel együtt, mely alkalmasint a most N betűig folytatott életrajzsorozatot befejezni fogja, nem igen felel meg a *re il*-encyklopedia fogalmának. Mindent összevéve, a munkának ez a III. osztálya már nem oly nagy igényű többé, mint az előző kettő. *Dr. Eisler Mátyás.*

Adressbuch der Bibliotheken der Oesterreich-ungarischen Monarchie.

(*Schriften des Oesterreichischen Vereines für Bibliothekwesen*). Wien, 1900. Carl Fromme. 8° VI., 573+5. l.

A bécsi cs. és kir. egyetemi könyvtár két tisztviselőjéről, *dr. Johann Bohatta* és *dr. Michael Holzmann*tól a fenti cím alatt érdekes szakmunka jelent meg az osztrák közoktatásügyi miniszter anyagi és erkölcsi támogatásával az osztrák-magyar monarchia könyvtáraitól.

Szerzők a leghitelesebb források után dolgoztak, a mennyiben közvetlenül a könyvtárakhoz, mintegy 4000 osztrák és magyar, magán és nyilvános könyvtárhoz kérdőíveket küldtek szét s az ezekre küldött adatokból állították össze a munkát.

1673 osztrák és magyar könyvtárt sorol fel a munka s adja azoknak hivatalos nevét és pontos címét. Föltünteteti az egyes könyvtárak nagyságát külön számítva a nyomtatott műveket, incunabulumokat és kéziratokat, s az összeget, mely könyvvásárlásra évenként rendelkezésükre áll. Tájékoztást nyújt használhatóságukról s végül röviden elmondja az egyes könyvtárak történetét s felsorolja a tisztviselőket. A munka két részre oszlik.

Az első az osztrák könyvtárakkal foglalkozik. 1003 kisebb-nagyobb könyvtárról szól, melyek közül 167 Bécsben van. Bécsnek s egyszersmind Ausztriának is legnagyobb könyvtára a cs. és kir. udvari könyvtár, melyben 600,000 kötet nyomtatott mű, 7000 incunabulum, 24,000 kézirat és 300,000 rézmetszet van. Évi dotációjá 62,450 korona. Ezután következik a cs. és kir. egyetemi könyvtár, melynek 540,660 könyve van. Évi dotációjá 70,000 korona.

A vidéki könyvtárak közt az öt cs. és kir. egyetemi könyvtár a legnagyobb, még pedig ilyen sorrendben: a prágai 236,000 kötet, a grázi 163,944 kötet, az innsbrucki 160,000 kötet, a lembergi 152,000 kötet és a czernovitzai 80,000 kötet.

A magánkönyvtárak közül nagyobbak és nevezetesebbek a herczeg Liechstentein családi-könyvtár 100,000 kötet, a herczeg Kinsky-könyvtár 30,761 kötet és 2595 füzet és a herczeg Lobkovicz-könyvtár, mely 40,000 munkából áll.

A munka második részében a magyarországi könyvtárakat sorolja fel. 656 könyvtárról szól betűrendben, város szerint. Ezek közül a legtöbb (144) Budapesten van, melyek közül a legnagyobb s egyszerű mind az ország legnagyobb és leggazdagabb könyvtára a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi országos könyvtára, hol 467,000 nyomtatvány, 120,000 kisebb miscellena, 17,139 kézirat, 16,977 kötet hirlap, 256, 572 történelmi becsű oklevél és levél van, melyek közül 542 Árpádkori, 26,182 a mohácsi vész előtti. A munka részletesen ismerteti e könyvtár kiváló becsű ritkaságait s a magyar irodalomnak itt őrzött legrégebb emlékeit. Második helyen áll a kir. magyar egyetemi könyvtár, melyben 220,658 nyomtatott munka, 38,143 darab miscellena, 1606 darab és 439 kötet kézirat van. Harmadik helyen a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára van 180,000 kötettel. Ezekon kívül még több nagy könyvtára van a fővárosnak, így a kir. József-műegyetem könyvtára 57,540 és a képviselőház könyvtára 40,000 kötetel.

A vidéki könyvtárak közt legnagyobb a szent Benedek-rend központi könyvtára Pannonhalmán, melynek 133,355 kötet és 17917 füzet könyve van. Ezután következik az esztergomi főegyházmegyei könyvtár, mely 101,323 kötetből és 1461 kéziratból áll. Harmadik helyen áll a báró Bruckenthal-féle könyvtár Nagy-Szebenben, mely 100,000 kötet. Ez az erdélyi részek legnagyobb könyvtára. A zágrábi egyetemi könyvtár után, mely 96,700 kötetből és 500 kéziratból áll, ötödiknek sorakozik az Erdélyi Múzeum Egylet könyvtára Kolozsvárt, mely 80,000 kötetből és 2000 Erdély történelmére nézve nagyon becses kéziratból áll. Ez idő szerint az állammal kötött szerződés alapján a Ferencz József tud.-egyetem könyvtárával van összekötve, mely 47,000 kötet, 14,000 külföldi doktori értekezés és 4000 iskolai értesítőből áll. Kolozsvárnak e két nagy könyvtárán kívül még 19 könyvtárát sorolja föl. A szám azonban még így sem teljes, mert az unitárius főgimnázium gazdag könyvtárát, mely 33,000 kötet, nem is említi.

A nagyobb könyvtárak közt szépen vannak képviselve az egyes főiskolák könyvtárai is. Így a debreczeni ev. ref. kollégiumé 75,523 kötet, a sárospataki ev. ref. kollégiumé 53,000 kötet, a nagyenyedi Bethlen kollégiumé 31,770 kötet és 203 kézirat, a kolozsvári róm. kath. főgimnáziumé 30,762 kötet, a kolozsvári ev. ref. kollégiumé 26,585 kötet és a marosvásárhelyi ev. ref. kollégiumé 20,664 kötet.

Ezekon kívül nagyobb könyvtárak még a kalocsai érseki könyvtár 61,106 kötet, az egri érseki könyvtár 58,000 kötet, a nyitrai egyházmegyei könyvtár 50,608 kötet és a zirczi apátsági könyvtár 47,370 kötet.

A magánkönyvtárak közül nagyobbak és nevezetesebbek a szegedi Somogyi-könyvtár 56,771 kötet, az alsó-kubini Csaplovics-könyvtár 38,907 kötet és az aradi Orezy-Vásárhelyi-könyvtár 25,000 kötet.

A munka a magyarországi könyvtárakat illetőleg nem teljes. Több nevezetes könyvtárról, mint a minők például, hogy többet ne is említsek, a gróf Telekies marosvásárhelyi nagyon gazdag könyvtára, vagy a gyulafehérvári róm. kath. püspöki „Batthányi könyvtár“, említés sincs téve, pedig mindkettő úgy nagyságánál, mint gazdagságánál fogva egyaránt nevezetes. Nem gondolnám, hogy ezekre vonatkoztatni lehetne szerzőknek az előszóban tett ama panaszát, hogy kérdezősködésükre több esetben a feleletet és felvilágosítást egyszerűen megtagadták.

A munka különben érdekes és hiányt pótló s ha a szellemi életnek nem is teljes és hiánynélküli, de mindenesetre nagyon érdekes képét tárja elénk.

Tóth Ernő.

Uránia.

Népszerű tud. folyóirat, az „Uránia“ m. t. egyesület közlönye. *Molnár* Viktor közreműködésével szerkesztik *Klupathy* Jenő és legifj. *Szász* Károly. I. évf. 1. szám 1900. máj. 1. Rp. 1900.

„*Uránia*“ cím alatt új magyar tudományos folyóirat indult meg, a mely, mint a tudományok s a művészetek népszerűsítése céljából alakult „*Uránia* magyar tudományos egyesület“ egyik eszköze, megkedveltetni igyekszik a nagy közönséggel a közművelődés minden ágazatát felölelő ismereteket, a miket tartalomra nézve komoly, de formára nézve lehetőleg könnyed alakban fog cikkei értelmében olvasóival közölni.

Az „*Uránia*“ — mint a szerkesztőség kijelenti — e célra törekvésében kerülni akar minden nagyképszerűsködést, a nélkül, hogy a komoly cél követelte színvonalat egy perczre is elhagyná; távol igyekszik tartani magától a vaskalaposság vádját, de modernségében minden túlzástól óvakodni fog. Az „*Uránia*“ jó barátként akar meghonosodni a művelt magyar házakban, a ki se nem pedánszkodik, se nem léhaskodik, hanem egyszerű, vonzó modorban komoly dolgokról beszél.

Az „*Uránia*“ egyelőre havonként egyszer, a szükséghez képest — különösen a téli időszakban — két-hetenként egyszer fog megjelenni. Július és augusztus hónapokban azonban szünetel.

Az „*Uránia*“-t az „*Uránia* magyar tudományos egyesület“ tagjai — mint a tagsági kedvezmények egyikét — külön díj fizetése nélkül kapják; nem egyesületi tagoknak az „*Uránia*“ ára egész évre 8 korona. (Egy füzet ára 50 fillér.)

Az előfizetések Hornyánszky Viktor könyvkiadó-hivatalához (Budapest, V., Akadémia utca 4.) intézendők.